

HJUMOVA KRITIKA LOKOVE KAUZALNE TEORIJE

Iako prisutan još od davnina, moglo bi se reći da skepticizam, kao radikalni stav sumnje ulazi u filozofsku tradiciju sa Rene Dekartom, koji u svojoj knjizi "Meditacije o prvoj filozofiji" sa ciljem otklanjanja svih predrasuda i dolaženja do pojedinih potpuno izvesnih istina o spoljašnjem svetu zauzima potpuno skeptičan stav prema svom svojem dotadasnjem znanju i verovanjima i na taj način dolazi do prve potpuno izvesne istine – postojanja duhovne supstancije. Međutim, jednom raskinuvši vezu između duhovne i materijalne supstancije, on ne uspeva da je na adekvatan način ponovo uspostavi, što ishod njegovog projekta čini potpuno neuspešnim. Time što je radikalnim skeptičkim argumentima doveo postojanje spoljašnjeg sveta u pitanje, i bez dovoljno dobrog ponuđenog razrešenja, Dekart za sobom ostavlja novi i veliki izazov za naredne generacije filozofa. Među ostalim pokušajima dokazivanja postojanja spoljašnjeg sveta, u ovom radu ću izdvojiti teoriju Džona Loka, kako bih u skladu sa temom rada, izloživši je u najkraćim crtama, mogao da pokažem u kojoj je ključnoj tački i na koji način kritikuje Hjum.

Po Lokovom shvatanju sva znanja o stvarima u spojašnjem svetu stičemo putem čula. Međutim, opažanje, čiji su predmet fizički predmeti, nije neposredno, već se u svakom slučaju našeg opažanja uvode mentalni posrednici, koji imaju reprezentativni karakter, odnosno, koji u našoj svesti reprezentuju spoljašnje fizičke stvari i njihove osobine, a koje Lok u svom razmatranju naziva idejama. Ideje su sve što duh opaža u sebi ili što je neposredni predmet opažanja, misli ili razuma. One nisu urođene u čovekovom duhu, već posredno ili neposredno potiču iz iskustva. Dele se na "jednostavne", koje razum neposredno prima iz iskustva, i na "složene", ili "kompleksne", koje razum stvara kombinujući jednostavne. Iskustvo, iz kog potiču sve ideje, Lok deli na spoljašnje (senzacija, oset), koje nam daje informacije o spoljašnjim predmetima, i unutrašnje (refleksija, razmišljanje) iz kojeg potiču sve ideje o radnjama našeg duha. U skladu sa ovom podelom Lok pravi i podelu jednostavnih ideja na "ideje senzacije", koje se dalje dele na dve grupe (u zavisnosti od toga da li ih razum prima pomoću jednog ili više čula), "ideje refleksije", i "ideje senzacije i refleksije". Ideje senzacije koje stičemo preko više čula predstavljaju slike "primarnih kvaliteta" koji realno postoje u samim stvarima (to su objektivna svojstva stvari koja postoje apsolutno i nisu zavisna od nas), dok ideje koje stičemo preko pojedinačnih čula predstavljaju slike "sekundarnih kvaliteta", za koje bismo samo uslovno mogli da kažemo da su karakteristike stvari (jer, iako zavise od opazanja svakog od nas, za sekundarne kvalitete se ne bi moglo reći da su isključivo subjektivni, jer se temelje na primarnim kvalitetima koji predstavljaju ono što objektivno postoji).

Svoje razmatranje saznanog problema Hjum, kao i Lok, počinje analizom osnovnih elemenata svesti i na mesto Lokovih "ideja" Hjum u svojoj terminologiji uvodi pojam "percepcije", unutar kog termin "ideja" predstavlja samo jednu od dve vrste percepcija. Naime, percepcije se po njemu dele na impresije i ideje, koje se međusobno razlikuju po stepenu živosti. Impresije su te koje su znatno življe i jače, jer su one izraz naših strasti, emocija i oseća u njihovom prvom javljanju u duši, dok ideje predstavljaju slučajeve kad o njima razmišljamo ili maštamo, neku vrstu sećanja na njih. Međutim, pored ove razlike, između ideja i impresija postoji i određena sličnost i korespondencija (pa svakoj jednostavnoj ideji odgovara određena impresija, i svakoj jednostavnoj impresiji određena ideja, dok su sa složenim idejama i impresijama stvari nešto komplikovanije u tom smislu što se može desiti da imamo složenu ideju bez odgovarajuće impresije i obrnuto, kao što je, na primer, slučaj sa složenom idejom supstancije, koju Hjum, kao i ideju kauzaliteta, takođe detaljno razmatra). U svom nastojanju da utvrdi vezu između ideja i impresija Hjum uviđa da prvo pojavljivanje impresije uvek prethodi prvom pojavljivanju ideje, i da ukoliko se iz nekog razloga ne javi impresija, i ideja izostaje, pa iz toga zaključuje da sve ideje neposredno ili posredno potiču iz odgovarajućih impresija. Zbog toga, dobro upoznavanje i shvatanje ideje o kojoj rasuđujemo možemo postići samo ispitivanjem impresije iz koje ona potiče, a dobro upoznavanje ideje nužno je za naše pravilno rasuđivanje. Značaj ove strategije, bar unutar jednog dela Hjumove empirijske teorije, je u tome

da se oslanjanjem na iskustvo preispitaju pojmovi koji su u prethodnoj filozofskoj tradiciji imali veliku prođu (kao što je slučaj sa pojmom supstancije ili s pojmom uzročnosti čiji je nerazdvojni deo pojam nužne veze). Nemogućnost da se pronađe impresija od koje potiče izvesna ideja ukazala bi na to da je ta ideja samo prazna reč. Ovo je upravo i metodološka strategija koju Hjum koristi u svojoj kritici Lokove kauzalne teorije.

**----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU. -----**

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com